

EEN CO-PRODUCTIE VAN CINOP EN VIER SCHOLEN,
BESCHIKBAAR SINDS MEI 2021

Van denken naar DOEN met de FlexTool

Veel scholen zijn bezig met het formuleren van een nieuwe visie op flexibel onderwijs. Hiermee gaan ze in op de behoefte om te kunnen gaan met de enorme dynamiek in de samenleving en toch steeds aantrekkelijk, goed en betekenisvol onderwijs te blijven bieden voor studenten en de regio. Maar dan? Hoe zorg je ervoor dat de visie ook daadwerkelijk zichtbaar wordt in de praktijk? De behoefte aan concrete handvatten en tools hiervoor is groot. Daarom heeft CINOP samen met het Alfa-college, Albeda College, ROC Friese Poort en ROC Nijmegen de handen ineen geslagen. Samen hebben we de FlexTool ontwikkeld: een methodiek die teams helpt de slag te maken van denken naar doen bij het ontwerpen van flexibel onderwijs. In het vorige nummer van Vaktijdschrift Profiel werd het waarom en het hoe toegelicht van deze bijzondere samenwerking. In dit artikel gaan we dieper in op de toepassing van de FlexTool en ervaringen uit de praktijk.

KARIN IN 'T HOUT, ALBERT JAN HOEVE, SIMONE SCHOONHOVEN,

ANNICK CORNIELJE, SANDRA BEUGEL, MARTINE HOEFELZERS,

EVELINE VERVOORT

WAT IS DE FLEXTOOL?

De FlexTool is een methodiek voor het ontwerpen van flexibele leer-routes op basis van leereenheden of modules. Het is een handleiding voor mbo-teams met concrete handvatten en opdrachten, waarmee teams in stapjes toewerken naar het herontwerpen van hun eigen opleiding waarin de gewenste flexibiliteit tot uitdrukking komt. Het instrument kan zelfstandig worden gebruikt door een onderwijsteam, maar het kan ook worden ingezet onder begeleiding van een onderwijsadviseur.

‘Het leuke aan de FlexTool is dat teams er zelfstandig mee aan de slag kunnen. Het helpt om te komen tot bewuste en overwogen keuzes bij het flexibiliseren van onderwijs.’ – Annick Cornielje, onderwijsadviseur, ROC Nijmegen

Het stappenplan van de FlexTool bestaat uit 5 fasen. In elke fase staat een ander onderwerp centraal dat met behulp van opdrachten wordt verkend. Zo wordt de onderwijsvisie bekeken en ontwerpprincipes geformuleerd om vervolgens bouwstenen te verzamelen voor het »

grof- en fijnontwerp van het flexibele curriculum. Bij elke fase worden de integrale thema's onderwijslogistiek, professionals en de veranderaanpak betrokken. De fasen uit de methodiek hoef je niet op volgorde te doorlopen. Als team kun je zelf de weg kiezen die het beste past.

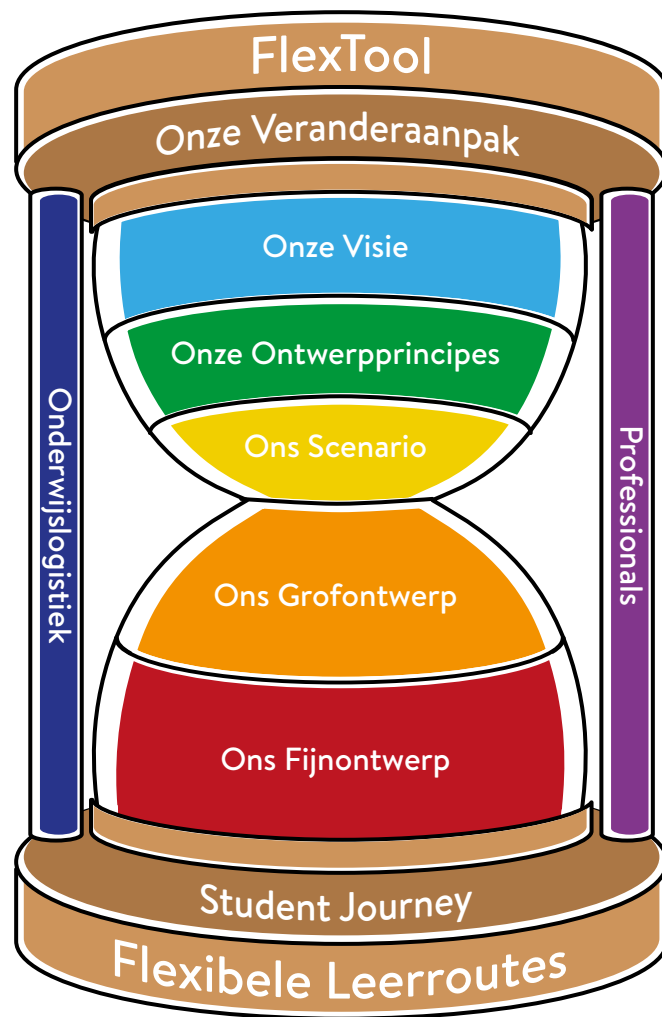
IN DE PRAKTIJK

Het Alfa-college gaat de aankomende twee jaar flink aan de slag met het ontwerpen van flexibel onderwijs. De onderwijsvisie is vastgesteld en daarin staat flexibiliseren en personaliseren hoog op de agenda. Afgelopen jaar heeft de school onderzocht wat de ambitie is met betrekking tot flexibel onderwijs. 'We willen onze studenten meer keuzes kunnen bieden binnen hun opleiding. Daarom hebben we gekozen om te gaan werken met leereenheden', vertelt Albert Jan Hoeve. Een leereenheid

'Als je doet wat je altijd doet, dan krijg je wat je altijd kreeg. De FlexTool helpt om echt anders om te gaan met het ontwerpen van leerroutes.'

– Karin in 't Hout,
programmamanager flexibilisering,
Albeda College

is een samenhangend geheel van leerdoelen die als een losstaand onderdeel opgenomen wordt in het curriculum (bijvoorbeeld een module). De leereenheden kunnen los van elkaar gevolgd worden. Ook kan er een mix gemaakt worden, zodat de student zijn of haar eigen leerroute vormgeeft. Albert Jan Hoeve: 'Flexibiliseren met leereenheden helpt ook bij de voorbereiding

van het integreren van Leven Lang Ontwikkelen (LLO) in bestaande curricula'. Hoe het onderwijs met leereenheden vormgegeven wordt, mag elk onderwijsteam zelf bepalen. Albert Jan Hoeve: 'Het mooie van de FlexTool is dat het instrument niet één curriculumontwerp voorschrijft. De tool daagt teams uit om na te denken en het gesprek te voeren over flexibel onderwijs dat past bij hun doelgroep. Dat kan allemaal hetzelfde ontwerp zijn, maar het hoeft niet.'

Elk onderwijsteam van Alfa-college krijgt een eigen FlexTool-boekje. Daarmee kunnen de teams zelf aan de slag om hun onderwijs te flexibiliseren. En zijn de teams zelf aan zet. De vestigingen en de teams krijgen maximale autonomie en mogen naar

eigen inzicht flexibel onderwijs ontwikkelen dat past bij hun opleiding, doelgroep en werkveld. Alle onderwijsadviseurs van de afdeling onderwijs & kwaliteit worden getraind om te werken met de FlexTool. Zo kunnen zij onderwijsteams waar nodig bijstaan met extra ondersteuning. Ook start er in september een leergang voor onderwijsmakers die met behulp van de FlexTool onderwijs gaan ontwerpen.

DRIEJARIG PROGRAMMA

ROC Friese Poort heeft een driejarig programma ingericht om te gaan flexibiliseren. Zij willen met alle opleidingen de beweging maken van een standaard programma met maatwerk naar onderwijsprogramma's die zijn ingericht op basis

van leerroutes en modules. Simone Schoonhoven: 'Door te flexibiliseren willen we beter inspelen op de verschillende wensen van onze studenten en de snel veranderende vraag van het werkveld. Bovendien willen we meer gezamenlijk onderwijs kunnen verzorgen in bijvoorbeeld onze krimpregio's.'

'Het gaat hier niet om een nieuw onderwijsmodel of -concept en dat is juist de kracht van de FlexTool. Het is een beproefde methodiek die teams helpt om vanuit herkenbare fases en toepasbare stappen een curriculum te ontwerpen passend bij de eigen opleiding. De FlexTool is daardoor laagdrempelig voor teams om te gebruiken.' – Albert Jan Hoeve, programmamanager flexibilisering, Alfa-college

De fasen van de FlexTool worden gebruikt bij de formulering van de ontwerpopdracht. Het domein stelt de centrale kaders en ontwerpprincipes vast. Als deze kaders voor het flexibele onderwijs duidelijk zijn, gaan de verschillende onderwijsteams binnen een domein aan de slag met het grofontwerp van de leerroutes en modules. Dit doen ze samen met het werkveld. Vervolgens wordt het grofontwerp door de onderwijsteams op elke vestiging verder gespecificeerd in een fijnontwerp.

'Bij het ontwerpen van het onderwijs zitten ook alle ondersteunende disciplines aan de ontwerptafel. Dit wordt gestimuleerd vanuit de FlexTool. We willen voorkomen dat er een prachtig onderwijsontwerp ligt dat we uiteindelijk in de uitvoe-

ring niet goed kunnen ondersteunen', vertelt Simone Schoonhoven. 'Daarom hebben HRM, de onderwijslogistiek en het werkveld een prominente plek in het ontwikkelprogramma.'

FLEXIBILISEREN IS STANDAARDISEREN

Samen ontwerpen is belangrijk, want flexibiliseren vraagt om standaardiseren. Dat lijkt misschien tegenstrijdig, maar wanneer je bijvoorbeeld doorstroom binnen en tussen opleidingen wilt bevorderen, dan moeten er afspraken gemaakt worden tussen de opleidingen om schakels te kunnen vormen. Door gelijke periodisering kunnen studenten soepeler in- en uitstromen vanuit eenzelfde stramen. Ook helpt het om leereenheden inhoudelijk te omschrijven, zodat bij doorstroom naar een andere opleiding duidelijk is wat de student aan leerbagage meeneemt.

Maar hoe ver ga je? Want hoe meer kaders je stelt op centraal niveau, hoe meer afstand en bureaucratie je soms creëert. En dat kan juist een risico vormen voor het realiseren van flexibel onderwijs. Wat is het probleem als op één locatie modules op themaniveau zijn vormgegeven en op een andere locatie niet? Is het erg wanneer het ene team meer onderwijs in de praktijk verzorgt dan het andere team? Elk onderwijsteam is immers anders en bedient een andere doelgroep.

Door te kijken naar veel voorkomende studentvragen en maatwerktrajecten (de zogenoemde persona's) krijg je snel zicht op waar de meerwaarde van collectieve onderwijsstandaarden het grootst is. Het is goed om daarmee te beginnen, zodat je weet wat er speelt en wat er nodig is voor flexibel onderwijs.

ÉÉN TAAL VOOR ONDERWIJSONTWERP

Het Alfa-college heeft heel bewust gekozen om de FlexTool ROC-breed in te zetten. Het werkt motiverend om collectief met behulp van één instrument aan de slag te gaan en daarmee flexibiliseren en personaliseren strak op de agenda te zetten. Ook helpt het bij het vormen van een gemeenschappelijk beeld over het ontwerpen van flexibel onderwijs met een bijpassende taal. 'De onderwijsteams zullen elkaar vertellen met welke fase van de FlexTool ze bezig zijn. Ze kunnen elkaar ondersteunen wanneer een opdracht of stap niet helemaal naar wens verloopt. En ze kunnen tips uitwisselen bij het gebruik van de FlexTool', legt Albert Jan uit.

Ook ROC Friese Poort zet de FlexTool schoolbreed in. 'Je ziet dat het helpt om een gezamenlijk stappenplan en referentiekader te hebben. Het is fijn om collectief het ontwerpproces in te gaan. Het maakt kennisdelen veel gemakkelijker en daar reageren de teams positief op', aldus Simone Schoonhoven. ■

DE AUTEURS ZIJN ONTWIKKELPARTNERS VAN DE FLEXTOL: ALBEDA COLLEGE - KARIN IN 'T HOUT, PROGRAMMAMANAGER FLEXIBILISERING | ALFA-COLLEGE - ALBERT JAN HOEVE, PROGRAMMAMANAGER FLEXIBILISERING | ROC FRIESE POORT - SIMONE SCHOONHOVEN, MANAGER ONDERWIJS & KWALITEIT | ROC NIJMEGEN - ANNICK CORNIELJE, ONDERWIJSADVISEUR | CINOP - SANDRA BEUGEL, DIRECTOR ADVIES; MARTINE HOEFELZERS, SENIOR ADVISEUR; EVELINE VERVOORT, SERVICE DESIGNER.